

E.U. 5495

VÄSTERGÖTLAND

Kåkind hd.

Varola sn.

Ämne: Dräktskicket i västra Sverige.
Svar på frågelista Nm nr 38

Meddelare: Överläraren Hilding Svensson, Falköping.

Sagesmän: Herman Larsson, född 1867 i Varola socken, son till en sockenskomakare därstädes. I början på 1880-talet kom han till Käpplunda gård utanför och i Skövde; där han vistades ett 10-15-tal år för att omkring 1900- komma till Falköping där han f.n. är bosatt under adress. Österkullgatan 18. Här var han ett 20-tal år arbetare på mekanisk verkstad så länge han orkade det, men har under senare åren tillhört s.k. "soparelaget", d.v.s stadens gatuhållare. F.n. är han sjuklig och mest sänslig. Livligt nykterhetsintresserad har han inom I.O.G.T. nedlagt ett stort arbete.

Larsson har sina mesta minnen från hemorten och Käpplundatiden. Han har en mycket god berättarförmåga och är synnerligen lätt att uppteckna efter; ty han "lägger ut" och beskriver allt fylligt och grundligt.

I västsvenska folkminnesföreningens arkiv finns en 3-400 upptecknade folkminnen, som jag gjort efter honom.

Mansdräkten (medio av 1800-talet) 1860-1875 ung.

Byxorna (1870-talet)

De hade särskilda sommarbyxor av linne men vinterbyxorna voro mestadels av hemmavävt vadmal. Där fanns också de karlar, som på vintern buro byxor av berett skinn, i så fall långa och vida.

E.U. 5495

Byskräddare

I Varola fanns på 60-70 talet en byskräddare som hette "Fricka-Per". Han var fattig som en kyrkeråtta och höll strängt på det gamla ifråga om kläder. och gick själv klädd på gammaldags vis. Det var den enda, jag minns, som hade ock har gammalmodiga kläder.

Han hade knäbyxor av tyg med stora "Dövser" nedanför knäna, långa grå strumpor, skor med blanka spännen ock jacka. Denna var "upptill sydd i samma form som en skörtarock" ock formad efter höften, med en skoning av 7-8 cms bredd av samma tyg. Om den knäpptes med haka och hyska eller knappar kommer jag inte ihåg; ty den hängde alltid lös, när han var inomhus. Inunder hade han en väst.

Han brukade bära en rund mössa utan skärm, med "dövs" upptill.

"Fricka-Per" brukade sy åt särskilt oss pojkar, när vi voro små. Då sydde han byxor åt oss, som bara "räckte till halva smalbenet och allt efter som vi växte tydde byxorna snart bara till knäna".

Far hade inte några reda pengar att betala honom med, ty pengar var det ont om i en skomakarestuga på den tiden, utan han fick betala med arbete på så vis att "Fricka-Per" fick lämna skor till pliggning i st. Annars var hans pris för ett par byxor 8 skilling, och det priset stod sig så länge jag minns.

Bönderna brukade ge honom potatis, bröd ock ärter eller mjöl, när de inte hade kontantbetalning att ge.

De första byxorna jag fick, som jag mins, "hade läm i bak och sprund fram". De knäpptes på ett livstykke.

Hängslen

Hängsle användes av äldre. De voro hemmagjorda, hade "lärstropp" där bak och knäpptes i knapphål framtill. De lades alltid i kors över ryggen.

Vardagsbyxor

se sid. 218?

Vardagsbyxorna voro med skinnbeslagna med av kalv berett ~~får~~skinn. Då placerades skinnet där bak, på knäna och som skoning nedtill. De voro så starka, att de gingo i arv i långa tider. Jag fick aldrig några nya utan ärvde min brors. Kalsonger var okänt, Undertröjan av ylle under vintern var det närmaste plagget en bar intill kroppen.

E.U. 5495

Jacka

"Jackan" - det var det västgötska namnet på rocken - hade ofta låg ståndkrage ock gick upp till halsen även fram.

Livrock

"Livrocken" var av en slags "skörtarock", som räckte ned till knäna. Den hade ursprungligen burits på söndagar ock vid helger men blev så småningom även vardags rock. Den fick vara som både överrock ock inne-rock. Den var sydd av blått, tjockt vadmal ock var formad efter midjan samt skulle räckta till knäna. Även den gick i arv, ty den ansågs dyr i anskaffning

Fickor

"Pälsafickor" sutto i bak i skörten, och där satt för prydnads skull 2 knappar, där "skörten började". Över fickorna sutto också ett par liknande knappar", så där blev 4 knappar bak på livrocken", i var sida = 8.

? Livrocken skulle vara fodrad med "lamafoder", om det skulle vara riktigt.

"Skalepälsen"

"Skalepälsen" var av fårskinn. Det var en vinterpäls, som skulle vara eftersittande ock välsydd. Ullen satt kvar inåt. För prydnads skull hade den påsydda remsor av svart skinn; framtill under knappraden samt runt midjan ock kring handlederna.

Kring halsen hade den en låg fällkrage. Knapparna voro gjorda av skinn; ofta av hårt rullat, oberett kalvskinn med håret kvarsittande. Räckte alltid till knäna eller nedanför

En sådan päls kunde användas av 3-4 generationer ock kom där en sådan i utrop på en auktion blev alltid "riv efter den".

Västen

Den äldsta västen min far hade var av slätt rosigt siden med 2 knappar.

I övrigt voro fars västar fodrade men i ryggen var olika tyg mot framtill. De kunde knäppas från båda sidor.

Skjortan

Aldre personer hade på 60-70 talet krage på sina skjortor med ett band framtill, som knöts i st. f. knappar.

E.U. 5495

"Bröstlapp" eller "nattkappa" fanns inte

Luva

"Luva med dövser" hade någon gång äldre personer in på 60-talet. De voro stickade av ylle. "Egentligen var det bara karlar som ville vara fina, som buro sådana". Min far hade aldrig annat än mössa med skärm eller hemmagjord filthatt. På dessa senare voro brätterna stora och kullarna höga ock spetsiga.

De äldsta höga hattarna, jag minns, voro askgrå i färgen.

Tillverkning av halmhattar.

I vardagslag ock på sommaren hade alla ute på landet (1860 - 1890-talet) hemtillverkade halmhattar; både karlar och fruntimmer.

Det var gamla käringar, som satt hemma ock flätade sådana ock gick sedan omkring och sålde. När halmhattarna kommo i bruk köptes de färdiga men senare tillhandhöllos också bara flätorna, som såldes pr famn. En fläta kostade 20 öre ock skulle då vara 10 famnar lång, om den skulle räcka till en ordinär halmhatt, ock då skulle den vara 6-pipig; d.v.s innehålla sex strån. Man kunde köpa antingen ofärgade flätor eller färgade, dessa senare i så fall nästan uteslutande svarta.

I så fall blev det en "broketer hatt", med varannan fläta svart. Även fanns mössor av halm, men det var bara barn, som buro sådana.

Till slut utvecklades denna hatttillverkning så, att somliga - mest gubbar ock gummor bara flätade - andra - mest yngre - sydde hattarna av deras flätor.

I Dälderna utanför Skövde (Skövde - landsförsaml.) bodde ett par kända halmhattstillverkarskor, som hette "Betesa" ock "Blixta-Kajsa". Den förra var känd i vida trakter.

Halmen, som skulle användas, fick ej tröskas, ty då bröts strået, utan plockas (=dragas) ur kärven. Sedan togs ett 10-20 tal strå i ena handen, ock så slog man dem över kanten på en tom tunna, då axena föllo i denna ock strået blev rent kvar i handen. Tog man 4 pipor i flätan blev det sämre hattar, 6-pipiga voro bäst.

Käringarna buro ikring sina hattar i ett stort bylte över axeln, ock de kommo alltid till vårarbetet eller höskörden då de visste, att de fingo åtgång med dem. En karlhatt betingade ett pris av 50 öre - det var ett stående pris, så länge jag minns tillbaka.

E.U. 5495

Barnhattarna eller - mössorna kostade 25-30 öre. Var det en mössa skulle de förses med skärm. Denna köptes i staden och var av pressadé papp, men felet var att när de blevo våta var ju skärmen oanvändbar vidare. De brukade kosta ett par ören.

Tillverkning av knappar.

"Di hade en sorts knappar, di kallte potatemosaknappar".

Min mor brukade tala om, hur de gjorde sådana, men det blev bortlagt i början av 1800-talet, men de användes nog fram till i mitten på detta århundrade. Hon hade gömt några stycken, som hon brukade visa oss.

De voro tillverkade av potatimos. Man kokte "småpotater", som skalades, medan de voro varma. Så stöttes de till ett fint mos och arbetades en stund.

Vidare hade man en träform, med utskurna formar till olika knappar och i olika storlek. I dessa lades en klick av moset, en märkla sattes i och så pressades det hela hårt tillsammans; Ofta kunde i formen vara utskuret en blomma e.d. - ett streck eller kors såsom mönster. Efter upp- tagningen färgades de medan de ännu voro fuktiga.

Viktigt var, att de ej fingo torka för hastigt. Vanligen fingo de först soltorka en tid och sedan lade man dem på "steckegällen", hyllan över spisen, där man brukade lägga sådant, som skulle torka. Ock snart voro de färdiga till användning. Mest brukades de till kläd- knappar åt karlar.

Så gick det till att göra "potatemosaknappar".

Skodon och stövlar.

I vardagslag hade man träskor, som antingen köptes på "Fallköpings eller Skövde marken" eller tillverkades i orten av björk eller helst av al. Sådana användes in på 1900-talet, men då kommo träbottnarna och utträngde dem som arbetskodon.

(Inom parentes kan nämnas att ända fram till år 1920 fanns träskor till salu på Falköpings torg men numera synes aldrig sådana till. Upptecknarens anm).

Träskomakare funnos litet varsstädes. Priset utgjorde 50 öre för träskor åt äldre ock 20-30 öre för barn.

I träskorna användes alltid 2 par strumpor, det inre långa ock tunnare ock utanpå ett par sockar.

E.U. 5495

Stövlar

På resor ock "farlväja" (färdvägar, långkörslor) användes "uterstövla", vilka voro gjorda av mjukt läder. De knäpptes vid sidan från knäet ända ned till foten. Knapparna voro ock av läder. Upptill kunde de vara kantade med hundskinn för snygghetens skull.

Träskor

Ävenså användes vanliga stövlar av karlarna. När foten blivit utsliten skars den utav ock så spikades skaf-tet på en träsko eller ock sattes i senare tid träbott-nar under. Då kallade man dem "träbottnastövla". Dylika voro bra att ha i slaskväder ock vid gödselkör-ning.

E.U. 5495

VÄSTERGÖTLAND

Kåkindhd.

Varola sn.

- Ämne: Dräktskicket i västra Sverige, sockenhantverkare
Svar på frågelista Nm nr 38.
- Meddelare: Överläraren Hilding Svensson, Falköping.
- Sagesmän: Kommunalarbetaren Herman Larsson, Falköping.
f. 1867 i Varola s:n.
Se vidare utförlig levnadsbeskrivn å särskilt blad.

Nedanstående nedskrevs i dec. 1930. efter sagesmannens berättelse då ock utan hjälp av frågelista, varför någon bestämd ordning ej förekommer.

Om kläder ock sockenhantverkare i Skövde trakten (medio av 1800-talet).

När skräddarna voro väntade fingo fruntimmerna brått med att spinna tråd i förväg; ty trådrullar fanns ej att köpa, ock förresten trodde inte folk på landet att sådan tråd dög.

Tråden skulle vara hårdspunnen. När den var färdig drogs den först genom talg, ock så sotade man den under en gryta för att få den svart. Sedan drog man tråden genom fingrarna för att sotet skulle bliva ingnidet i den talgade tråden.

När folk fick höra, att skräddarna hade en symaskin med sig (början på 70-talet) var det många som bestämt bådo skräddaren låta bli använda den; ty de hade fått för sig att kläder sydda på maskin ej voro hållbara.

Nej; riktiga kläder skulle vara av hemmaväft vadmal; sydda med hemmaspunnen tråd ock för hand. Dett fanns också de, som bådo skräddaren låta maskinen stanna hemma, ty de ville ej se den i sitt hus.

E.U. 5495

Av det sämsta linet spann man blånagarn ock tyget härav fick därför namnet "blånagarnstyg".

Det första klädtyg, folk i skövdeorten började köpa var "mollskinn" ock något längre fram köpte man till barnen s.k. "kassenätt", ett tunt, billigt ock starkt tyg.

Tillverkning av "ullahattar"

På huvudet skulle man bära hemmagjorda slokhattar. Det ska jag tala om hur de tillverkades; ty det har jag sett i min barndom, ock mor min talade också om det.

Först ordnade man ihop en träform i den storlek, som man för tillfället behövde. Därefter kardades ull- och gethår noggrant tillsammans, varefter ett lagom lager utbreddes över formen synnerligen väl. Så blötte man ett skynke i kokhett vatten, som lades häröver, ock där fick detta ligga kvar "tills ulla" satt sig", som man sade. Ville det inte lyckas var det bara att doppa skynket i än hetare vatten.

Det sammanpackade ull- hårlagret lades sedan upp på ett "valketrä", som mest såg ut som en tvättbräda av trä". Somliga valkade helt enkelt mot huggkubben i vedboden, ock det gick bra det också. Allt skedde för hand, ock nu höll man på så länge, att filten blev hård ock tät, varefter man sydde fast ett "skynke" på insidan till foder.

Sedan lades filten på träform igen i ock för pressning. Mest hade man ett vanligt pressjärn. Det var ganska besvärligt ock tålmodsprövande tills man fick den önskade formen.

Dessa hemmatillverkade hattar hade oftast en slags sockertoppsform; alldeles "sådana som Gustav Vasa brukar ha på sig på bilder". Kullen var hög.

Huru noga man än var blev det alltid så, att filten blev litet ojämn ock tjock på sina ställen ock på andra däremot mera tunn ock ohållbar.

Hattarna färgades merendels blåaktiga, men man ville gärna påstå att färgen aldrig stod vid sig.

"Strödda uppgifter om dräktskicket"

"Barna hade "kjortarocka" (koltar) ännu tess di skulle börja skolen".

"Fruentimera hade en sorts korta pälsar, med söm i sidan, ock som sammanknäpptes med hake ock hysk. De räckte bara till midjan".

E.U. 5495

"Äldre fruntimmer brukade, när de gingo till kyrkan, ha ett särskilt förkläde som var tryckt".

Konfirmation

"Till konfirmationen syddes ofta "skörtarock" till pojkarna för första gången, där de hade råd härtill. Fattiga fingo alltid låna konfirmationskläder. Flickorna hade svarta klänningar med vita krus kring hals och armar. På huvudet buro de schalett".

Härklippning

Härklippningen ute på landet skötte mest byskräddaren, ty hon ansågs vara säker att föra saxen. Det blev nu inte så ofta förstäss ty medstadels rättade man till sitt hår själv runtom öronen ock i nacken samt även i pannan med en ullsax. Det kallades "övsahår".

Sorgdräkt

"Min mor talade alltid om att förr i tiden hade kvinnorna under sorg ett blårutigt huvudkläde".

E.U. 37084

Skaraborgs län

Kåkind hd

Wärsås sn

Ämne: Busarong, Kapperock m. fler
Svar på frågelista nr 110

Upptecknare: W.E Fogelin Djursätra Sköfde född 6/7
1863

Min mormor född 26/7 1799 härintill i Pederstorp Wärsås soken henes man Andreas Frölander född 17-85 i Hörns föslig på Kaflås Egendom, där hans Fader var hjertlig afhållen å var Husprest hos Grefve Hård. Andreas Frölander lärde Skrädaryrket uti Sköfde i Tre år å fick gesellebetyg blef dena Trktens Storskräddare. Hans Farbro var den nitiske Presten ock uppskattade man samt var Prest i Fiskebäck från 1768-1808. såles i 40 år En så stark predikant har de ej haft förr eller senare, han var en barnvän å gick aldrig in på någon Kyrkogård, utan med blottat Hufvud, han predikade utan Konseft, Dena uppgif har jag fått av min kusins son, Karl Karlin född 1882. i Djursätra, hans mor Krestin född 1851 torsömmerska gift med Östgöte E.A. Karlin Badkamrer vid Djursätra Brun i många år, Karl Karlin Bøjde Handelsbod vid Lansvägen vid Ekhamar å diversehandel, Han blef då bekant med Kyrkherde Lundbla, då han som berättat om Morfars Farbro han hette Jonas Frölander å Fiskebäck hette Kyrkan, ty en prinsessa kom i sjönöd å höll på drunkna, när hon kom i lan föll hon på knä å tacka Gud å lät uppbygga dena Kyrka den heter nu i stället Gustaf Adolfs. ligger emellan Hjo å Habo.

Uppteckning om Klädesplagg på, i Forna dagar Min Fader L.G. Fogelin var född i Kårtorp Kyrkefalla 27/12 1831. Han hade en Kappsjång af Hemaväft Wadmål å Svart, den var så lång att han räckte ner på benen ytterficker å inerflicker å ett skärp om lifvet 2 knappar i rögen på Skärpet och en 4.tum brett, 2 knapar fram att knäpa igen å krage å en stor Lufva att slå upp. Min ene Morbro Emanuel Frölander född 14/4 1832. Skräddare å hade sjef sytt sin Kapplisjån af Mörkblått Wadmål Helylle, min moder född Lena Kaijsa Fogelin född Frölander 25/10 1835. Hade väft båda dessa Wadmål, så va det att gå till Kvarnegårn i Warola som ligger vid Ån Ösan, å färga å stampa å

E.U. 37084

Pressa å Bereda hel eller half beredning, ville man hafva Klädesberett då blef dä som haft Doffel, Den som råde om Färgeriet var väl komen Skåning å hette Fabrikör Gadd å hadde mottagning i Sköfde hvarje Lördag i vin å ett Magasinhus, här öpna han glugen å stack ut sitt yfviga skägg barhufvad, Så en gång kom ett Frujentimer å hade ett Garnknipe under armen, å Gadden han stack ut sitt hufvud, å däta här Stecks å ja heter inte Stecks utan ja heter Gadd, ja men se ja vestele att dä va la nåting vast, han Skratta åt benämningen, kan ni Färga så dä inte bleknar, Ja min Själ jag färgar så dä hvarken bleknar eller Fäller, dä löfvar jag dyrt å heligt min Själ. Gadd har en son Leopold å Två döttrar de körde sjelva till Kyrkan i fint åk å Stalla sjelva in en är gift mä Skolläre Hennerbier bosatt Stockholm.

Kapsjong med Lufva Förr.

Ärmarmarna voro vida på Kapsjong, förty de voro ju ytterplagg, å då en knäpte om dä breda skärpet så la- de dä sig stora lager i Röggen, Morbros Kapsjon dän var att knäpa på en knap på röggen en å varje axel samt en å varje sida framtil, så en smal tums bred häkta fastknäpt under hakan så drog man åt å knäpte på en knap till höger då var man skyddad för Strängkyla, men man såg ju ändå uptil i öppningen af Lufvan, Att Kapsjong är mer än 400 år gamel se tikningen 1875 års Folkskolans Läsebok som vi läste i Wersås Folkskola på 1870 talet, där jag minns var Gustaf 1. Wasa talar till Dalkarlarna, där står de alla å Mora Kyrkogård, mä Lyver dä liknar ju Kapsjång. Kårtorp där jag å Far å Farfar Petter Jonsson är född 1789. död 1860. han hadde Kapsjon å använ å både brölopp å Begrafningar i Snö å Regnväder å Marknader, nu äro de försvuna för 40, å 50. års sedan, Kuskar, å Delisjangsen de använde dessa plagg orsaken var att på kuskbocken hade de ej något skydd, Tömmar i en hand å piskan i den andre näfven, de kunde ju ente så hålla någon paraply öfver hufvudet i Regn å ruskväder, på marknader för på 1800 talet då kām Ransbergsgubba på sina höge Linlåka å röka sin snoga å uppslagna höga Lufva i långa rader, När min Mormor i början af 1800 for till Hofva med Fläksider å äfven till Grims- torp då hade di Kapisjång å Kapperåk

Palentå

Busarång fick jag nu höra af en person från Norrbotten Piteå di kallar blåblusa Busarång de är ju att knäpa framtil å hanlän nertill att knäpa som en skorta, Men Frujentimer de hade en sorts Uterplag, som man då kalla för Palentå af hemväfd Wadmal, min faster Maria Pettersson i Kårtorp ho hade en sådan som hon sjelf

E.U. 37084

hade väft af vadmal å färgad Mörkgrönt, hos Färgar Brännberg i Hjo på 1800 talet sen kom en annan Färgare hette Kyrkander, vid norrbron intill Wetteren, Han var född 1817. då de skule ha färgat så var att ha med sig en tyglapp eller en kvarters lång ylleträ till prof, så tog Färgarn emot den å såg noga på vilken då kulör, då var frågan om, då räknar han upp, Högrött, Mörkrött, Lackrött, Saffelrött. Konsinelrött. Turkisrött, Ljusrött, å Blekrött, å Eldrött, (9 slag) så Mörkgrönt, Råggrönt, jusgrönt, å Mörkblått, Paradisblått, jusblått, å Himmelsblått. Men hema frujentimer färga med Breselja mycke. å Stenamosa brunt å krukeblått äfven Färnebeck, hade skiftande färgton. Fasters Palentå var sid å Slag på bröstet å fickerna var utsydda, Snörmakerier å kragen en bred Sidenfrans å i ändarna af fransen långa dofser, en perlemoknap å varje ficke ofvanför de svarta snörmakeriet stor som en 25 öring å framtill likaså Perlemoknappar af 1 kro Stora snörmakeri äfven å fram slaga af små svarta snören, han var fodrad med hemmaväft yllefoder å stoppade med Bomullsvadd.

Auskript efter Linus Karlsson

"Detta ett minnes fotografi af ett gammalt skinnunderliv. Efter det nu tillhör Nordiska Muscots Allmoges afdelning (Norrbergöland). Så vill jag härmed omtala dess verkliga ursprung. En festmöpaesent omkring 1818 talat af Ingas mofors mofor, således 100 år före Ingas födelse. Således ett minne efter originalet, som skat förvaras till efter kommande släktor.

Tästoryd den 20 Mars 1919.

Linus Karlsson"

Auskript efter Linus Karlsson.

"Detta fotografi af ett gammalt skinnunderliv från Djursåtra Wersås, efter min mormor och sytt af min mofor omkring 1818 talet. Ty mormor var född den 12 Juni 1790 och död den 18 Sept 1865 och mofor var född den 28 Okt. 1793 och död 17 juni 1854.

Hon hette Anna Eriksdotter och var född i Kyrefälla. Han hette Anders Andersson född i Varolg. Ågare till 1/16 Djursåtra Västergården. Inga har foastat i Kyreböcker.

Tästoryd den 20 Mars 1919
Linus Karlsson"

"Till Elsa Woro Inga som minne efter föfödern

MINNESANTECKNINGAR gjorda 1932 i samband med textilinventeringen inför Mariestadsutställningen 1933.

Tyvärre framgår ej vem nedtecknaren är.

Varola

"Enligt hörsägen av fru Augusta Jonsson Skattegården Varola.

Randiga kjolar som ej räckte längre än mitt på benen.

Svarta skor med höga klackar. Svarta strumpor.

Liv för gift kvinna av blått damast antagligen laskat, knäpptes med hakar och hyskor. Ryggen i ett stycke med snedsömmar och där skörtet börjar var isytt en knapp av blått glas med röd prick itu. Nedtill kantat med blått sidenband.

Förklädet av slätt grönt ylletyg fyrskäfte (fyra skaft) bomulls- eller linnevarp med ylleinslag veckat och ungefär 2 alnar brett. Slutade där knappen på livet var isytt.

Liv för ogift kvinna av sämskat skinn med kort skört garnerat med rosor och taggar antagligen av rött kläde.

Till detta bars lösa ärmor av vitt linne och vitt halskläde instucket under livet.

Till vardags antagligen de rutiga chaletterna.

Bindmössa och som ytterplagg halsduk.

Till kyrktröjor av svart eller blå vadmal, fårskinnspäls vill vardags.

Den röda randen i kjolen färgad med saffransrött.

Siden dito."

Värsås 1.

"Brudpigor hade spännen med tunna roser.

Pojkar mössa med snibb.

Wästerängstöserna i Djursätra gjorde bindmössor. Håret sattes upp i hård knut under mössan.

Kapporna kallades kolt.

Skärp kallas gordar (gjordar) med spänne av silver.

Männen hade knäbyxor av skinn och vadmal. 1863 användes ännu knäbyxor, linnebyxor till vardags.

Långrockar med 2 knappar bak.

Rödrandiga västar med liggande krage.

Nattkappor med tyllbroderier.

Mössor av vadmal och hundskinn med stora kullar och skärm. Höga hattar till finare.

Vita strumpor, konststickade med vridna ränder.

Svarta träskor till vardags.

Fårskinnspäls, skinnrockar med pälsen inunder.

Till vardags nöthårskjolar s.k. livstyckakjolar med liv och kjol fastsydda, fårskinnspäls utanpå. Knäpptes med hyske och hake, sprund fram och vecken möttes bak.

Skoning var av vad tyg som helst och 2 och 2,5 cm bred.

Liven voro av skinn och damast.

Yttertröjor av blå eller svart vadmal som gick till halsen.

Halsklädet var endast nedstoppat och fastsatt med en nål.

I senare tider över livstycket och satt alldeles slätt.

Halsdukarna voro rutiga, blå och röda.

Överdelens tyg, linne upptill, blangarn (blångarn) nedtill, hål för halsen och öppna ärmor.

Förklädet av grönt halvulle. 7 kvarter brett veckat.

Vantar med svarta broderier".

Värsås 2.

"Lik sveptes i gammalt linne.

Vid dop användes mössa.

Pojkar hade koltarockar utan byxor.

Man lånade kläder till bröllop.

På sommaren gick man barärmad.

Kyrkkläderna vilka voro de bästa togos av när man kom hem och söndagskläderna togos på.

Svart användes vid nyår-påsk-midsommar-Mariebebådelsedag-långfredag-Michelsdagen, söndagar. Samt vid nattvardsgång.

Stycke och mössa fingo flickorna när de läste fram.

Vid nära släkt bortgång användes vita huvudkläden och dito förkläden.

Skräddarna gingo ikring i socknarna och sydde ofta dessa som bisyssla.

Sandbäcken i Värsås. *Färgning.*

Vadmalsstamp i Månsgården i Värsås, där fanns även garvare. *Även Kvarngården Varola.*

Det man ej gjorde själv köptes på marken.

Paraply användes 1860".

Linus Karlsson, Tåstaryd, Värsås, har i brev ställt till Hemslöjden i Skövde lämnat uppgifter om ett skinnliv, som fanns i hans mor Lovisa Andersdotters ägo. Han kan ej med bestämdhet säga vem som har burit detsamma.

I slutet på ett av dessa brev, daterat 16/2 1933, finns ett tillägg, som är skrivet av annan person. Handstilen stämmer väl överens med den okände nedtecknaren till ovan återgivna minnesanteckningar.

Tillägget lyder:

"Anna Eriksdotter född 12 juni 1790 död 18 september 1865.

Sytt av hennes fästman till festmöppresent, vilken vid sidan av sitt jordbruk var skräddare och hette Andreas Andersson.

Deras dotter Lovisa Andersdotter född 27 april 1833 död 17 maj 1920.

Hennes son smeden Linus Karlsson född 1 juli 1865 är ägare till livet, Tåstaryd Värsås, Westergården Djursätra".

Länshemslöjden i Skövde, genom fröken Margareta Cederstedt, har i brev till Nordiska Museet ställt några frågor rörande skinnlivet från Värsås.

Svar från Nordiska Museet genom Ingrid Dahlin daterat 20/12 1932. I detta står bland annat följande att läsa:

"Amanuens S. Svensson och undertecknad tyckte att det var ett utmärkt bra gammalt liv, och ej alls "modernt", så som ni förmodat. Det råder inget tvivel om, att ej detsamma med fördel kan kopieras. Dock finns det absolut ingenting som säger, att det skulle ha använts andast av ogifta, den olikheten vet jag ej existerar någonstädes, utan är det ett vinterplagg för kvinna helt enkelt.

Vår åsikt här blir även den, att samma snitt kan användas i annat material, ex. det blå som föreslås. Det är absolut rättare att kopiera efter något som finns än efter en hörsägen".

Skaraborgs Länsmuseum i mars 1988

Inger Östberg

E.U. 6077

VÄSTERGÖTLAND

Kåkinds hd.

Varola sn.

Dräktskick

Inga rutiga och randiga kjolar förekommo. I kjolen fanns framvåd av annat tyg men intet fastsytt överliv. Kjolorna voro veckade. Man hade kjortelsäck, ej ficka. Flera kjolar, som buros på samma gång, förekommo ej, däremot skinnkjolar.

Man hade lösa underärmar.

Man hade bara ett förkläde på en gång. Vanliga strumpor, inte sockor eller strumpor med isatta kilar eller broderade. Benen lindades inte med band. På skorna förekom ej inläggningar av olikfärgat skinn eller färgade klackar, däremot hade skorna ofta höga klackar.

Stycket hade inte någon spets. "Hattar" av tyg förekom ej. Om huvudet band man en duk, som kallades huvudduk och bands under hakan. Huvudkläde användes, ej schallett. Varken halmhattar eller "skrullhattar" förekommo.

I håruppsättningen förekom aldrig någon skillnad mellan barnet och ungmön.

Vid konfirmation och första nattvardsgång bars svart dräkt.

Dräkten växlade allt efter olika sociala skift.

Uppt.: M. Cederstedt, Skövde.

Exc.: G. Viklund.